

УДК 635.56

Код UPOV: BRASSI_JUN

Методика
проведення експертизи сортів гірчиці салатної
(*Brassica juncea* (L.) Czern. et Coss. in Czern.)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Brassica juncea* (L.) Czern. et Coss. in Czern.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,15 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності, використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (19), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту.

Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Листок: антоціанове забарвлення (ознака 7).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доквілля це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів гірчиці салатної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. QL	Сіянець: антоціанове забарвлення VS	відсутнє	1	
		наявне	9	
2. QN	Рослина: діаметр MG	дуже малий	1	
		малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
		дуже великий	9	
3. (*) QL	Листок: положення у фазі 35 листків VS	пряме	3	
		напівпряме	5	
		похиле	7	
4. (*) QL	Листкова пластинка: розсічення листків (у фазі 57) VS	відсутнє	1	
		наявне	9	
5. QN	Листок: за товщиною MS	тонкий	3	
		середній	5	
		товстий	7	
6. (*) PQ	Листок: форма VS	вузькоеліптична	1	
		еліптична	2	
		широкоеліптична	3	
		округла	4	
		поперечно- широкоеліптична	5	
		поперечно-еліптична	6	
		оберненояйцеподібна	7	
		широкообернено- трикутна	8	
		трикутна	9	
7. (*) QL	Листок: антоціанове забарвлення VG	відсутнє	1	
		наявне	9	
8. (*) QN	Листок: інтенсивність антоціанового забарвлення VS	дуже слабка	1	
		слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
		дуже сильна	9	
9. (*) PQ	Листок: поширення антоціанового забарвлення	локалізоване	1	
		суцільне	2	

1	2	3	4	5
10. QL	Листок: характер поширення антоціанового забарвлення VS	тільки дифузне	1	
		тільки плямами	2	
		дифузне і плямами	3	
11. QL	Листок: глянсуватість верхнього боку VS	відсутня або дуже слабка	1	
		слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	
		дуже сильна	9	
12. QL	Листок: профіль поверхні зовнішніх листків VS	увігнутий	3	
		плескатий	5	
		опуклий	7	
13. (*) QL	Листок: горбкуватість VS	відсутня або дуже слабка	1	
		слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	
		дуже сильна	9	
14. (*) QN	Листок: розмір горбиків MS	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
15. (*) QL	Листкова пластинка: ступінь хвилястості краю VS	відсутній або дуже слабкий	1	
		слабкий	3	
		середній	5	
		сильний	7	
		дуже сильний	9	
16. QL	Листкова пластинка: зубчастість краю у верхівковій частині VS	відсутня	1	
		наявна	9	
17. (*) QN	Листкова пластинка: зазублення у верхівковій частині за глибиною MS	мілке	3	
		середнє	5	
		глибоке	7	
18. QL	Листкова пластинка: частота зубчиків у верхівковій частині VS	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
19. QN	Рослина: за висотою (квітуча рослина) MG	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	

1	2	3	4	5
20. QN	Рослина: за загальною довжиною (бічні пагони включно) MS	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
21. (*) QN	Час збиральної стиглості MS	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів гірчиці салатної.

Загальний вигляд рослини: А – верхня частина рослини з квітками та плодами (стручками); 1 – бутон; 2 – квітка; 3 – квітка в поздовжньому перерізі; 4 – пелюстка; 5 – тичинки з різних сторін; 6 – пилкові зерна; 7 – приймочка; 8 – плід (стручок); 9 – розкритий стручок; 10 – насінина; 11, 12 – насінина без насіннєвої шкірки.

9. Література

1. Володарська, А. Т. Вітаміни на грядці / А. Т. Володарська, М. О. Складєвський. – К. : Урожай, 1989. – С. 31–33.
2. Загальне введення до експертизи на вирізняльність, однорідність і стабільність та розробки гармонізованих описів нових сортів рослин // Міжнародний Союз з охорони нових сортів рослин. – Женева, 2002. – 20 с.
3. Каталог сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2004 році (картопля і овочеві культури). – К.: Алефа, 2004. – С. 121.
4. Новые сорта, районированные с 1988 года // Картофель и овощи. – М., 1988. – С. 24–25.
5. Определитель высших растений Украины / Д. Н. Доброчаева. М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин и др. – 2 изд. стереот. – К. : Фитосоциоцентр, 1999. – 548 с.
6. Хомякова Е. М. Листовая салатная горчица / Е. М. Хомякова, К. А. Требухина, В. П. Бушков, Ю. П. Шевченко // Методические указания по первичному семеноводству зеленных и пряно-вкусовых овощных культур. – М. : ВНИИССОК, 1990. – С. 46–52.